

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(Summary, Implication and Recommendations)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักใหญ่ 3 ข้อดังนี้ (1) เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเข้มแข็งของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน และ (3) เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน โดยการฝึกอบรมและส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เอง ประชากรเป้าหมายได้แก่ ธุรกิจสปาชุมชน ที่ดำเนินการ โดยชุมชนหรือองค์กรในชุมชน ซึ่งไม่ใช่เอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 111 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เช่น อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์หลายตัวแปร ได้แก่การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

สรุปผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานประกอบการ

หัวหน้ากลุ่มเจ้าของกิจการบริการสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนส่วนใหญ่ ให้บริการเฉพาะนวดแผนไทยและประคบอบสมุนไพร มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจเฉลี่ย 5.20 ปี โดยส่วนใหญ่มีสมาชิกของสถานประกอบการระหว่างไม่เกิน 10 คน มีรายได้เฉลี่ยของสถานประกอบการประมาณ 197,495 บาทต่อปี มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีกิจกรรมร่วมกับกลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ โดยมีกิจกรรมร่วมกับกลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ เฉลี่ยประมาณ 7 ครั้งต่อปี

5.1.2 ปัจจัยเสริมของสถานประกอบการ

ผู้ประกอบการหรือหัวหน้ากลุ่มสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน พบว่าสถานประกอบการได้รับปัจจัยเสริมในด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจสปาให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยได้รับข่าวสารเฉลี่ย 2.70 ครั้ง รองลงมาคือ การได้รับเชิญให้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ เฉลี่ยเท่ากับ 1.39 ครั้ง และสุดท้ายคือ การได้รับความช่วยเหลือ (เงินอุดหนุน) จากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจสปาให้ประสบความสำเร็จ เฉลี่ย 69,416.67 บาท

5.1.3 การพึ่งพาตนเองของสถานประกอบการ

ผู้ประกอบการหรือหัวหน้ากลุ่มสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน พบว่า สถานประกอบการสามารถพึ่งพาตนเองได้เนื่องจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิก มีความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย มีการรวมกลุ่มและความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เช่น สมุนไพร มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการเผยแพร่อาชีพสู่กลุ่มเยาวชน ทั้งนี้จากค่าเฉลี่ยรวมผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องความสามารถในการพึ่งพาตนเองของหัวหน้าบริการสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน ด้านต่างๆดังกล่าว การพึ่งพาตนเองอยู่ในระดับมาก

5.2 การวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการที่มีนัยยะต่อการพัฒนาที่นำไปสู่การสร้างความสำเร็จของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการที่มีนัยยะต่อการพัฒนาที่นำไปสู่การสร้างความสำเร็จของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย พบว่า

(1) ปัจจัยด้านกลไกและการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนมากที่สุด โดยมีค่าผลรวมอิทธิพล เท่ากับ 0.493

(2) ตัวแปรที่มีเฉพาะอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วม โดยมีผลรวมอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ .070 รองลงมา ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ ทูนาทางสังคม ภาวะผู้นำ และเครือข่าย โดยมีค่าผลรวมอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ .057 .048 .027 และ .020 ตามลำดับ

(3) ตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนมากที่สุด คือ ทรัพยากรการบริหารการเงิน โดยมีค่าผลรวมอิทธิพล เท่ากับ .360 รองลงมา ทรัพยากรการบริหารด้านคน มีค่าผลรวมอิทธิพล เท่ากับ -.064

5.3 การจัดฝึกอบรมการปลูกพืชสมุนไพร

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการฝึกอบรมการปลูกพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร เกี่ยวกับระยะเวลาในการฝึกอบรมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.46 มีความพึงพอใจต่อสื่อและวัสดุในการฝึกอบรมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่า

คะแนนเฉลี่ย 4.46 มีความพึงพอใจต่อบรรยากาศในการฝึกอบรมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.53 มีความพึงพอใจต่อความรู้และความเชี่ยวชาญในเนื้อหาของวิทยากร อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.78 มีความพึงพอใจต่อความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับพืชสมุนไพรอยู่ใน ระดับ มากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.43 มีความพึงพอใจต่อการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ใน คริวเรือนและชีวิตประจำวันอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.71 และมีความพึงพอใจ ต่อการนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.71 ดังนั้นจากการ สุ่มตัวอย่างความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมการปลูกพืชสมุนไพรในภาพรวมจึงอยู่ใน ระดับ มากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.45

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า สถานประกอบการได้รับปัจจัยเสริมในด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจสปาให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด รองลงมาคือ การได้รับเชิญให้เข้าร่วม กระบวนการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ และสุดท้ายคือ การได้รับความ ช่วยเหลือ (เงินอุดหนุน) จากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจสปา ซึ่งสอดคล้องกับ คม สัน หุตะแพทย์ (2535: 12) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการและเครื่องมืออันสำคัญมากอันหนึ่ง ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในทุกสาขา การสื่อสารที่ดียอมทำให้งานพัฒนาชุมชน บรรลุผลได้ อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เพราะการสื่อสารเป็นวิธีการที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสร้างสรรค์คติใหม่ๆ โน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ต่างๆ อันจะนำไปสู่ปฏิบัติการในชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของ ชาวบ้านและชุมชนให้ดีขึ้น และโดยทั่วไปธุรกิจสปาชุมชนโดยปกติไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ เท่าที่ควร ส่วนใหญ่ได้รับการช่วยเหลือจาก อบ.ต. ทำให้การดำเนินกิจกรรมไม่มีประสิทธิภาพ เท่าที่ควร เช่น เกิดความล่าช้า เกิดความเสียหายจากการขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการประกอบ ธุรกิจ แต่ถ้าธุรกิจนั้นๆ ได้รับการช่วยเหลือ กิจกรรมต่างๆ ก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ในการ ปลูกพืชสมุนไพรของประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ.1929-1942 ได้เพิ่มขึ้นมากเนื่องจากการ ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น จาก Franklin Roosevelt's Civilian Conservation Corps. นักวิทยาศาสตร์ นักธุรกิจ และจากรัฐบาล ทั้งด้านการเงินและสิ่งของ ทำให้พืชสมุนไพรของ สหรัฐอเมริกาปัจจุบันสมบูรณ์มากขึ้น (Lizabeth, Cohen; 2001)

จากผลการศึกษาการพึ่งพาตนเองของสถานประกอบการ พบว่า สถานประกอบการ สามารถพึ่งพาตนเองได้เนื่องจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิก มีความสามารถในการ

กำหนดเป้าหมาย มีการรวมกลุ่มและความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เช่น สมุนไพร มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการเผยแพร่อาชีพสู่กลุ่มเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2537: 95-101) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ในชุมชนประกอบด้วย 1) การพัฒนาจะต้องเป็นกลุ่ม มีการช่วยเหลือกันและกัน ต้องมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมที่จะทำมากพอ เรียกว่า ชุมชน คือ ชีวิตของหมู่บ้าน 2) ต้องมีจิตสำนึกการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในระดับผู้นำชาวบ้านและชาวบ้านทุกคนมีเอกลักษณ์อิสรภาพ สามารถกำหนดชะตากรรมของชุมชน โดยการกำหนดเป้าหมายของการกระทำเป็นแผนชุมชน 3) จิตสำนึกต้องมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหนุ่มสาวของหมู่บ้าน (Organic Intellectual) 4) ต้องมีการรวมกันในรูปแบบพันธกิจ คือ พัฒนาให้เป็นเขตและก่อให้เกิดเครือข่ายของหมู่บ้าน คิดค่อกับภายนอกสหพันธ์ 5) การประสานวัฒนธรรม กิจกรรมของชาวบ้านควรประสานกับกลุ่มอื่นๆ ในสังคม 6) ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมธรรมชาติ การพึ่งตนเองของชุมชนควรเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประโยชน์สูงสุด ไม่เกิดมลพิษ และมีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับการวิจัยครั้งนี้การพึ่งพาตนเองอาจเป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น สมุนไพร มาทำการสปาและรักษาอาการเจ็บป่วย

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบที่สำคัญหลายประการ ผู้วิจัยใคร่ให้ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรให้ความสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหัวหน้ากลุ่มเจ้าของกิจการควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ซึ่งควรเน้นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์กร การชี้นำ และการควบคุม เน้นในเรื่องของกระบวนการบูรณาการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกระดับ เนื่องจากโมเดลตัวแปรกลไกและกระบวนการบริหารจัดการมีอิทธิพลโดยตรงต่อความเข้มแข็งของธุรกิจสปาและการนวดแผนไทยมากที่สุด

1.2 ควรมีนโยบายให้มีหน่วยงานหนึ่งเป็นพี่เลี้ยงอย่างเป็นทางการในการทำหน้าที่ชี้แนะ ควบคุม ตรวจสอบ และให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ โดยให้การสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันปัญหาและอุปสรรคที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนา

2.1 ควรมีการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม ตัวแปรที่มีทิศทางความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นตัวแปรทรัพยากรการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และทรัพยากรการบริหารด้านเงิน ซึ่งตัวแปรต่างๆ ทั้ง 3 ตัว มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนมากที่สุด

2.2 ควรมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการให้กับหัวหน้ากลุ่มเจ้าของกิจการ โดยอาจมีการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน หรือการเชิญวิทยากรกลุ่มธุรกิจสปาและการนวดแผนไทยที่ประสบความสำเร็จมาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน ไป เพื่อเป็นการพิสูจน์หรือคัดค้านตัวแบบการบริหารจัดการธุรกิจสปาและการนวดแผนไทยซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของธุรกิจสปาและการนวดแผนไทยนั้นเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยค้นพบว่าตัวแปรที่นำมาศึกษาในสมการ ได้แก่ ทุนทางสังคม เครือข่าย ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ทรัพยากรการบริหาร ด้านคน ทรัพยากรการบริหารด้านเงิน วัสดุอุปกรณ์ และ กลไกและการบริหารจัดการ นั้นมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม แต่การวิจัยยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลแต่ไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ด้วย เช่น อิทธิพลของสภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆ ดังนั้นควรศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆ เข้ามาเพิ่มเติมในสมการ เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจสปาและการนวดแผนไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

3.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของธุรกิจสปาและการนวดแผนไทย โดยมีการแยกกลุ่มธุรกิจสปาและการนวดแผนไทยที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกัน และจะช่วยให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับความเข้มแข็งด้านองค์ความรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจสปาและการนวดแผนไทยได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น